

==

#BiziON



BiziON

ehbildu

Aurkibidea

1. ARABA ETA GASTEIZKO DEMOGRAFIA
2. DIAGNOSIA
 - 2.1. EGOITZAZ KANPOKO ARRETA
 - 2.2. EGOITZA ARRETA

*“Hurtzaro eta zahartzaro artean instante bakarra dago, bizitza izenekoa.
Neure bizitzaren kontrola NEUK egiten dut”*



1. Araba eta Gasteizko demografía

Biztanleria zahartzen ari da.

Edozein garaitarako baliagarria den baieztapen horrek inoiz baino esanahi handiagoa du gaur egun. Gure bizi-itxaropena handitu egin da azken hamarkadetan, eta hala jarraituko du. Biztanleriaren zahartzea arrakastatzat hartu behar dugu: bizi-kalitatearen hobekuntza, aurrerapen medikoak, osasun- eta ekonomia-politiken arrakastak... Horregatik, orain gizarte gisa dugun erronka onartu behar dugu, eta zaintza-gizarte baterantz aurrera egin. Orain, bizi-itxaropena handitze horri bizi-kalitatea eman behar zaio.

Eurostaten arabera, Europako biztanleriaren % 13k 80 urte edo gehiago izango ditu 2080an, gaurko datuen bikoitza baino gehiago. Euskadin, 2050ean, biztanleriaren % 32k 65 urte baino gehiago izango ditu.

Hori errealitate bat da, eta, beraz, pentsatu behar dugu ea prest gauden aldaketa demografiko horri aurre egiteko eta pertsona guztiei bizi-kalitate egokia eskaintzeko. Eszenatoki berri baten alde egitea tokatzen zaigu, bizitza erdigunean dagoen eszenatoki baten alde egitea. Bizi-kalitatea proiektu politiko gisa.

Zer nolako errealitate demografikoa daukagu Gasteizen eta Araban?

Errealitatearekin zerikusirik ez duen adineko pertsonen buruzko ikuspegi bat dago:

IKUSPEGIA	ERREALITATEA
Zahartzea inboluzio gisa Adinekoa berdin senila Zahartzaroa arazo fisikoez eta gaixotasunez beteriko bizi-eremua gisa Egoitza- edota osasun-arreta etengabearen beharra	PERTSONA AUTONOMOAK: <ul style="list-style-type: none"> • 65 urtetik gorakoak % 85 • 80 urtetik gorakoak % 73

Horregatik, hautsi egin behar ditugu adinekoei buruzko estereotipoekin, baina, batez ere, edadismoarekin. Edadismoa gure gizartearen hirugarren diskriminazio mota handiena da, arrazakeria eta sexismorekin ondoren. Horregatik, garrantzitsua da zahartze aktiboan oinarritutako estrategiak azpimarratzea, optimizazio- eta konpentsazio-estrategietan zein bizitza ziklo osoko ikaskuntzan oinarrituta, pertsonari eta ingurunearekin duen interakzioari protagonismoa emanez, autozaintza eta autoestimatuaren sustapenaren bidez. Horrela, adinekoei emandako estereotipoak hautsiko ditugu.

Demografia datuak

Gasteizek biztanleriaren hazkunde egonkorra du. Lurraldean, landa-eremuko biztanleria galtzen ari da, hirira eramateagatik, eta, aldi berean, adineko pertsonen kopuruak gora egin du herri batzuetan, landa-eremuan egoitza pribatuak daudelako.

Hazkunderik handiena 60ko hamarkadan gertatu zen, hau da, biztanlera bikoiztu egin zen garaian. Boom demografiko horretatik aurrera, populazioa % 1 hazi zen.

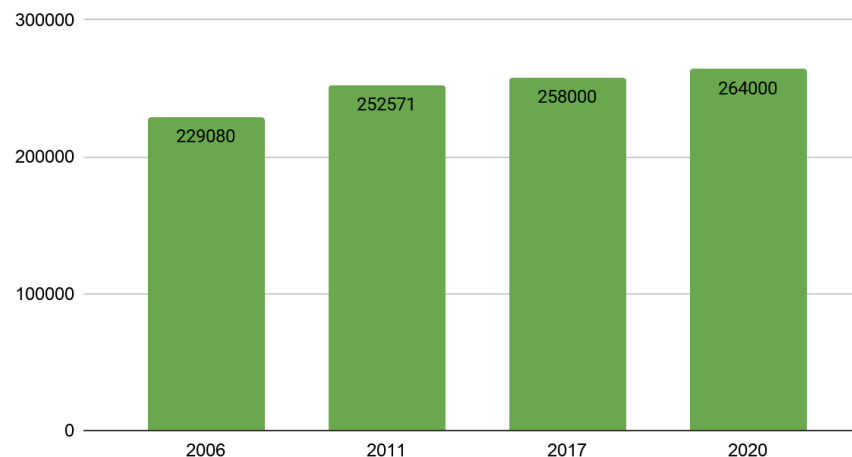
Biztanleria-piramidearen oinarria oraindik zabala da, gazteen artean estuagoa eta adinekoen artean handiagoa. Azken 20 urteetan biztanleriak gora egin duela ikusten ari gara, baina igoera 37 urtetik gorako pertsonen artean gertatu da. Adinekoen indizea biztanleriaren % 20,9ra iristen da jada, eta adin txikikoen indizea (18tik beherakoak) % 17,5era jaisten da. 84 urtetik gorako biztanleen kopuruak (laugarren adina) gora egin du: biztanleria osoaren % 3,4 eta adineko biztanleriaren % 16,4 dira, hurrenez hurren.

Piramide demografikoaren aldaketa horrez gain, pertsona bakarreko bizikidetz-unitateen kopuruak gora egin du:

- 3 etxetatik 1 pertsona bakarrekoak dira.
- Familia horien % 34 64 urtetik gorako pertsonak dira.

Hamabost urte barru, jaiotzako bizi-itxaropena 90 urtekoa izango da emakumeentzat Araban, eta 86 urtekoa gizonentzat.

Biztanleriaren bilakaera



Arabako egoiliarak guztira: 327.682

51.621 65 urtetik gorakoak dira (biztanleriaren %20)

15.886 80 urtetik gorakoak dira

Laburbilduz, ezin dugu errealitatea alde batera utzi. Adierazle demografikoak argiak dira, biztanleriaren zahartzea errealitate bat da, eta erronka da kalitatezko arreta publikoa eta eskubideetan oinarritua eskaintzea.

2. **Diagnosia.**

**Arabako Lurralde Historikoko
adinekoak zaintzeko tresnak**



Adinekoei arreta emateko zerbitzuen helburu nagusia izan behar da kalitatezko arreta ematea, eskubideetan oinarritua eta haien interes eta beharretara egokitua.

Helburua adinekoak euren etxeetan ahalik eta denbora luzeenean eta baldintza egokietan egon ahal izatea da, betiere hori nahi badute. Zerbitzu horiek bizi-baldintzak bermatu behar dituzte, baina ez ikuspegi asistentzialista, paternalista edo infantilizatzaile batetik. Arreta integratzaile eta inklusiborako tresna gisa planteatu behar ditugu, parte-hartzea, prebentzioa eta mendekotasunaren arretan modu naturalean lan egitea sustatzeko.

Dokumentuan zehar, adinekoei arreta emateko gizarte zerbitzuek izan duten bilakaera aztertuko dugu. Bilakaera desberdina izan da zerbitzu motaren denboraren arabera, baina jarraibide komun bat ezarri da: plazen pribatizazioa eta falta. Horri beste kontzeptu bat gehitu behar diogu, duela hamarkada batzuetatik adinekoei arreta emateko eredu bera errepikatzea eta berrikuntzarik eza.

Araban kontuan hartzeko datuak: 2011tik 2018ra 61 plaza sortu dira Araban. Aldiz, 382 laguntza ekonomiko berri daude adineko pertsonentzako egoitza-arreta estaltzeko, lekurik ez dutelako eta egoitza-espazio berririk sortu ez dutelako.

Gizarte zerbitzu bakoitzeko plazen hazkunde motela ez da nahikoa biztanleriaren aldaketa demografikora egokitzeko. Eta horri arretaren low cost eredu gehitu behar zaio. Negozio merkatu berri bat, zaintzena. Zaintza eredu aldatzeko unea da.

Azterketa bat egingo dugu egoitza arretaren edo egoitzaz kanpoko arretaren arabera.

2.1. EGOITZAZ KANPOKO ARRETA:

Adinekoak euren ingurunean mantentzeko programak

Arabako Lurralde Historikoan, egoitzakoak ez diren zerbitzu hauek ditugu:

- **Eguneko arretarako landa zentroak:** 2007an Araban 140 plaza zeuden, baina 10 urte hauetan eskaintza handituz joan da, gaur egun 214 plaza izatera iritsi arte. Igoera hori gorabehera, ez da nahikoa izan, dagoen itxaron-zerrendaren ondorioz.
- **Eguneko arreta egoitzetan eta landa eremuko etxebizitza komunitarioetan:** 2007ko egoitzetako eguneko arretako plazak eta gaur egungoak alderatuz gero, murriztu egin dira. Gaur egun 23 plaza daude, eta batez besteko arreta 10 pertsonakoa da.
- **Asteburuko eguneko zentroak (atse-den programa)** 2007an 30 plaza zeuden gure lurraldean, guztiak Gasteizen, foru eskumenekoak. 2010ean, Gasteizko Udalak 40 plaza sortu zituen, eta gaur egun 70 daude Gasteizen.
- **Eguneko zentroak:** 2007tik 2018ra plaza gehiago daude. Plazen sorrera hori ekimen pribatura mugatzen da, eta dauden 592 plazetatik % 70 pribatuak dira. Gainera, bere garapena oso irregularra denez, Kuadrilla batzuk tokirik gabe geratzen dira.
- **Etxez etxeko laguntza-zerbitzua:** 80ko hamarkadaren erdialdean hasi zen zerbitzua gure lurraldean. 2008. urtean, 4.923 adinekoi eta desgaitasuna duten pertsonen ematen zitzairen arreta. Mendekotasuna duten pertsonen 2. eta 3. mailako arreta Foru Aldundiak ematen die, eta 1. mailakoa, berriz, Udalak. Zorroari buruzko Dekretuan araua aldatuta, zerbitzuaren kudeaketa osoa esleitzen da udal eskumen gisa. Hala eta guztiz ere, gaur egun erakunde arteko berrantolaketa prozesuan dagoen zerbitzua da. Eskaera urtetik urtera handituz doa, eta, beraz, baita kostea ere. 2020. urtean prekarizazio eta murrizketa saiakerak bizi izan ditugu. Zerbitzu hori zainketarako oinarritzko tresna da eta izango da, baina aldatu egin behar da. Zerbitzua udaletan banatzea eta duintzea.
- **Familia Ingurune Zainketarako Prestazio Ekonomikoa (FBPE):** prestazio hori 2007. urtearen amaieran hasi zen garatzen, erregelamendu bidez. Prestazio horren batez besteko erabilera 4.500 pertsonakoa da.
- **Laguntza Pertsonalerako Prestazio Ekonomikoa (LPPE):** 2014an hasi zen prestazio hori ematen: 26 pertsona izan ziren, 4 urtetan, eta 288 onuradun izan ziren. Laguntzaile pertsonalaren figuraren antzekoa da, baina oso gutxi garatuta dago adinekoen arretan.

- **Zerbitzuari lotutako prestazio ekonomikoa:** 2010ean 753 pertsonak jaso zuten prestazio hori, eta 2018an 1.398k. Zer dira prestazio horiek? Aldi baterako Mendekotasun Legean zehaztutako laguntza ekonomikoa dira, zaintza zerbitzu bat eskuratzea ezinezkoa denean.
- **Zerbitzuari lotutako prestazio ekonomikoa (atseden-programa):** 2008an 135 pertsonak jaso zuten laguntza hori, 2018an 199 prestaziora iritsi arte.

Azken bi prestazio horiek diru-esleipen gisa sortu ziren, harik eta pertsonak dagokion arreta-plaza izan arte. Baina, praktikan, erantzukizunaren eskuordetza bihurtu da, eta ez da egoitza- edo arreta-plazarik sortu.

Horien erabilerari eta zuzkidura ekonomiko horien hazkundeari buruzko datuek oso datu kezagarria ematen digute: 1.000 plaza baino gehiago behar dira adinekoei arreta emateko.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eguneko Arretarako Landa Zentroak	159	169	170	178	191	211	211	214	214	214	214
Eguneko arreta egoitzetan	26	30	23	19	20	20	20	20	20	20	23
Landa eremuko etxebizitzak	75	75	75	75	75	75	75	75	75	58	58
	4103	3252	2482	2469	2525	2198	1999	2051	2485	2516	2376
Eguneko Zentroak (atsedena)	30	30	70	70	70	70	70	70	70	70	70
PECEF			4078	4640	4212	4045	4181	4330	4636	4584	4558
PEAP		26	26	26	26	26	26	140	201	246	288
PEVS			753	1025	749	761	842	742	904	1408	1398
PEVS (atsedena)	135	249	185	238	202	202	207	230	184	223	199

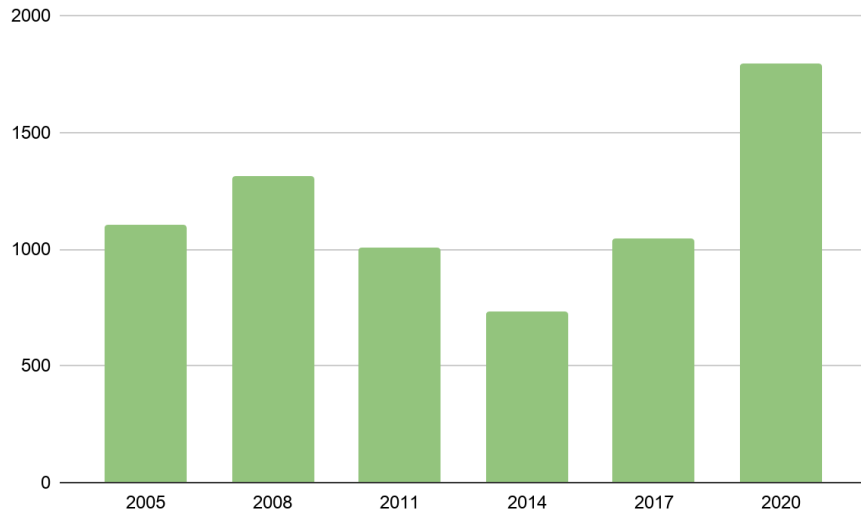
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eguneko Zentroak		327	318	318	450	475	504	492	570	577	577	577	592
Araba	Orotara	327	318	318	450	475	504	492	570	577	577	577	592
	Publikoa-Udalak	40	0	0	133	13	133	133	131	133	133	133	133
	Publikoa –Foru Aldundia	283	159	159	313	338	338	328	358	358	358	358	358
	Pribatu kontzertatua edo PEVS	4	159	159	4	4	4	8	16	2	39	26	17
	Pribatu kontzertatu gabea	0	0	0	0	0	29	23	65	84	47	60	84

Gasteizen zerbitzu hauek ditugu:

- **Adinekoen zentro soziokulturalak:** 2008an 23.400 adinekori ematen zitzairen arreta. 2019an, 35.378 pertsona artatzen ziren. 2021ean beste zentro bat ireki arte, 16 dira.
- **San Prudentzio eguneko zentroa:** hasieratik 40 plaza ditu, udalaren espazio fisiko batean kokatuta, baina foru kudeaketarekin, eta berrantolaketa prozesuan dago

- **Eguneko arreta zerbitzua:** 2008an 147 plaza zeuden hiriko sei zentrotan. 2009an eta 2010ean plazak murriztu ziren, eta 2014tik 131 plaza daude. Eskaria gorabehera, ez da gorakadarik izan.
- **Etxez etxeko laguntza-zerbitzua:** 2005ean, 1.105 pertsonari emanzitzaie zerbitzua; hurrengo urteetan, berriz, erabiltzaileen kopuruak gora egin zuen, 2012. urtera arte. Urte horretan, artatutako kopuruak behera egin

zuen bat-batean, sarbidean irizpideak aldatu zituztelako. Lortutako azken datuak adierazten digu 1.691 adineko artatzen direla Gasteizen. 2020. urtean ikusi dugu zerbitzu hori zalantzan jartzen ari dela, ez balioagatik, baizik eta kosteagatik. Garrantzitsua da aipatzea zerbitzu horrek funtzionatu duen urteetan arreta-orduak nabarmen murriztu direla, eta horrek zaintzak eta langileen lan baldintzak prekarizatzea ekarri duela.



- **Etxeko elikadura**, Gasteizko Udalaren beraren datuen arabera, "2015. urtean maximora iritsi da". 2020an 200 pertsonako itxaron-zerrenda dago.

Ondorio gisa, 2005etik plazak sortzeko geldialdia azpimarratu behar dugu, bai eguneko arretan, bai egoitza-zerbitzuetan. Plazakantzekoak dira 2005etik, eta, aldiz, Gasteizko biztanleriaren zahartzea etengabe hazten ari da. Beharrezkoa da plaza gehiago sortzea, errealitate demografiko berrira egokitzeko. Eredua birplanteatu behar dugu. Zaintza publikoen aldeko apustu garbia duen estrategia behar dugu. Zerbitzu sozialak eta zaintzak ezin dira negozio berria izan, adreiluaren negozioa ordezkatzeko duen negozioa.

ELIKADURA

- **Adinekoentzako jantokiek** nutrizioaren ikuspegitik janari osoa eta egokia baino gehiago eskaintzen dute. Gune horietara joaten diren pertsonen bizikidetzeta eta integrazioa bultzatzen dute. 2008an 9 jantoki zeuden hirian, 428 plaza guztira. Urte horretan 89.172 otordu eman ziren. 2009an, jantoki bat gehiago ireki zen: 10 jantoki eta 508 plaza. Urte horretan, 89.172 otordu eman ziren. Ondorengo urteetan, gero eta otordu gehiago egin dira. Lortutako azken datuen arabera, 2017an beste bi jangela ireki ziren, 12 jangela, eta 157.215 otordu eman zituzten.

2.2. EGOITZA-ARRETA

Arabian, egoitza-arretako modalitate hauek ditugu:

- **Landa eremuko etxebizitza komunitarioak**: 2008an, 7 etxebizitza komunitario zeuden, 75 plazarekin. 2017an, etxebizitza komunitarioak Amurrio, Asparrena, Espejo, Guardia eta Kanpezuko landa-eremuetara murriztu ziren; 17 plaza galdu ziren, berreskuratu ez direnak.

- Egoitza zentroak: 2007an 2.662 egoitza-plaza zeuden, eta 2018an, berriz, 3.282. Igoera hori plaza pribatuetan gertatu da, baina bat ere ez publikoetan.

Egoitza-plazen eskaintza pribatuak gora egin du urte hauetan, eta handiagoa izan da itunpeko plaza pribatuen edo PEVSen bidez finantzatutako plazen eskaintza. 2007an 250 plaza ziren, eta 2018an, berriz, 891.

Argitaratutako azken datuen arabera, 2018an 3.282 plaza zeuden gure lurraldean:

- 779 foru plaza publikoak dira.
- 567 udal plaza publikoak dira.
- 891 plaza pribatu itunduak edo PEVS bidez finantzatuak dira; azkenik, eskaintzarik altuena plaza pribatu hutsak dira, 2018an 1.045 plaza izanik (lurralde osoan).

Gaur egun Kuadrilletako plazak aztertuz gero, Gasteiz da plaza gehien eskaintzen dituen eremua (2.366 plaza), gero Aiaraldea dago (236 plaza), Gorbeialdeak 215 plaza ditu (guztiak pribatuak), Lautadak 175 plaza, Arabako Errioxak 128 plaza eta Añana (105 plaza) zein Mendialdeko (52 plaza) kuadrillek plaza gutxien dauzkate.

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Egoitza-Plazak Orotara		2.662	2.743	2.714	2.807	2.910	2.940	2.882	2.915	3.022	3.087	3.127	3.282
Araba	Orotara	2.662	2.743	2.714	2.807	2.910	2.940	2.882	2.915	3.022	3.087	3.127	3.282
	Publikoa-Udalak	559	491	567	567	569	569	553	550	547	557	556	567
	Publikoa – Foru Aldundia	794	1.011	811	811	796	798	798	798	790	780	780	779
	Pribatu kontzertatua edo PEVS	250	554	739	755	821	869	887	854	853	993	1.029	891
	Pribatu kontzertatu gabea	1.059	687	597	674	724	704	644	713	832	757	762	1.045

Gasteizen cegoitza-zerbitzu hauek ditugu:

- **Adinekoentzako apartamentu babestuak:** 2008an 231 plaza eta 7 zentro zeuden hirian. Ez da plaza-kopurua handitu, eta 2018tik aurrera egoitza txikiak apartamentu bilakatu dira.
- **Egoitza-zerbitzuak:** Lehen datuak 2005. urtekoak dira, 280 plaza baitzeuden bertan. Hurrengo urteetan, egoitza-zerbitzuek behera egin dute urtero, eta 2019an 233 plaza baino ez daude, 41 gutxiago 2005etik.
- **Etxebizitza komunitarioak:** 2019ra arte 30 plaza sortu ziren horrelako baliabideetan.

BALIABIDEAK	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Adinekoen zentro soziokulturalak	18.785 14	19.926 14	21.062 14	22.004 14	23.700 14	23.400 14	23.953 14	25.796 14	27.415 14	27.835 14	28.641 14	29.405 14	31.307 15	32.698 15	33.127 15	33.816 15	35.378 15
San Prudentzio eguneko zentroa	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40
Eguneko arreta zerbitzua	113	114	114	144	143	147	143	143	133	133	133	131	131	131	131	131	131
Ikasleak adinekoekin ostatu hartzea	8	8	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Apartamentu babestuak adinekoentzat	201	201	238	235	237	231	231	231	215	220	220	220	220	231	231	231	231
Egoitza-Zerbitzuak			280	280	280	280	280	280	279	279	278	278	274	274	274	274	233 (-41)
Etxebizitza komunitarioak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	30

Laburbilduz...

Lortu ditugun datuek ez dute interpretazio-tarte handia uzten, oso argiak dira.

Adinekoei arreta emateko plazak eta zerbitzuak sortzea ez da egokitzen ari aldaketa demografikora. Adinekoek ez dute behar adina plaza eta zerbitzurik arreta jasotzeko.

Horri eredu mota gehitu behar diogu. Arreta-eredu pribatuetarantz aurrera egitea, zaintzen negozioa. Zaintzaren low cost eredia eta enpresa-onura ikusten ari gara kalitatezko zaintza publikoen aurrean. Pandemia honetako arreta-datuak argiak izan dira: makro zentro pribatuetako intzidentzia, etxebizitza komunitarioetako arreta-ereduen aldean. Eta hori guztia administrazioaren jarduera faltan oinarrituta. Adinekoei

arreta emateko espazio publikoen sorrera “zerbitzu-txekeen” bidez eskuordetu da (% 160ko igoera azken bosturtekoan). Horrek honako hauek sortzen ditu:

- Plaza publikoak sortzeko ardura ekimen pribatuaren esku uztea.
- Zaintzen eremu pribaturantz aurrera egitea: pertsonak/familiak prestazio bat jasotzen du zaintzeko edo zaintza modua bilatzeko. Zaintza publikoen sarearen sorreraren aurrean, zaintza prekarioetarako partida ekonomiko bat eskaini nahi da. Zaintza publikoen kontzeptuaren aurrean arlo pribatura jotzea.

Joera hori mantendu egiten da egoitza-plazetan, eguneko zentroetan eta espazio soziokulturaletan. Administrazioak ez dira ari beharrezko zaintza zerbitzu publikoak handitzen, zaintza sare publikoaren hedapena blokeatu dute, eta zaintza pribatua erabiltzeko prestazio ekonomikoa sustatu da. Low cost eredurantz aurrera egiten dute.

Horregatik, unea da zaintza- eta gizarte-eredua berriro planteatzeko, eta adineko pertsoneri arreta emateko kalitatezko zerbitzu publikoak berriro sortzeko.

Erronka demografikoa bere gain hartzeko unea da, kalitatezko zaintza publikoen ikuspegitik. Gurea, egiteko modu desberdina baita.

ehbildu

